

CAT

DESCOBREIX INCA

un viatge cultural
per l'evolució de la ciutat

**VISITES GUIADES
AL PATRIMONI D'INCA**

Ajuntament d'Inca

#4

Inca medieval.

Arquitectura gòtica

Ponent: Guillem Alexandre Reus i Planells, historiador de l'art.

Des de l'any 903 fins al 1229 Mallorca va romandre sota el poder del poble islàmic, però el 31 de desembre de 1229 entraren a la Ciutat de Mallorca les tropes de Jaume I d'Aragó i els musulmans es reteren al rei després d'un llarg setge. La conquesta catalana possibilità l'arribada d'un nou estil artístic a Mallorca i de retruc a Inca: el gòtic. Això suposà un canvi de tarannà que afectà diferents àmbits d'aquella societat fins aleshores musulmana. Es produí, per tant, una ruptura social, cultural, lingüística i religiosa, que de cop es va veure suplantada per una de nova.

Aquest nou ordre social obligà a dur a terme la construcció de nous edificis, esglésies, nous habitatges i diversos edificis civils. La documentació medieval, la major part de la qual es conserva a l'Arxiu del Regne de Mallorca, també deixa palesa la importància d'Inca com a població tot just per sota de la Ciutat de Mallorca. Pel que fa a l'arquitectura de l'època (segles XIII i XIV), estan documentades fins a quatre esglésies i un convent: Santa Maria (1242), Sant Bartomeu (1250), la Sang (1271), Santa Magdalena del puig (1285) i Sant Francesc (1323). Pel que fa a edificis civils, cal destacar la documentació d'una gran quantitat de molins (1229), el celler episcopal (1263), l'hospital (1271), el celler reial (1282) i la Cúria Reial, documentada per primer cop el 1285.

Cal tenir en compte que gran part d'aquests edificis no s'han conservat. Molts no han aguantat el pas del temps, alguns s'han engrandit i transformat, i d'altres conserven tan sols algunes restes que ens indiquen clarament el seu origen medieval.

Església parroquial de Santa Maria.²⁹ L'any 1248 el papa Innocenci IV, mitjançant la butlla *Cum a nobis petitur*, va posar sota la protecció de l'Església totes les parròquies mallorquines, entre les quals s'anomena la parròquia inquera de Santa Maria. Tot i això, tenim documentada l'existència d'un primer

capellà l'any 1242, cosa que ens fa pensar que en aquella data ja existia l'església de Santa Maria, probablement aixecada damunt una mesquita.

D'aquesta primera església, no n'ha quedat cap rastre, però, tenint en compte que es tracta d'una de les primeres construccions religioses dutes a terme després de l'arribada a Mallorca del rei En Jaume, cal pensar que la tipologia arquitectònica degué ser la mateixa que la de l'arquitectura de repoblació; així, per tant, la primera església inquera de Santa Maria, semblant a la de Santa Magdalena del puig d'Inca. A partir de 1300, i per mor d'un augment demogràfic, es féu necessària la construcció d'un nou temple que fos més gran. Gràcies a una làpida sepulcral conservada a l'actual església, sabem que el 1329 aquest segon edifici ja estava acabat i probablement devia ser semblant a l'església del Roser de Santanyí. Tot i que no es pot assegurar, sembla que una resta d'aquesta segona església seria l'arc ogival que s'obre entre la capella de Sant Blai i la del Cor de Jesús.

En canvi, sí que es conserva el campanar, que fou començat el 1569 i que segueix la tipologia clàssica dels campanars gòtics mallorquins. Les obres foren acabades el 1628 amb un coronament d'estil barroc.

Església de la Sang de l'Hospital. Tot i que no s'ha conservat, aquesta institució (església i hospital) està documentada des de l'any 1271. L'Hospital fou esbucat al final del segle XIX, però l'església es conservà fins a la primeria del segle XX. Gràcies a la documentació bibliogràfica, sabem que l'església era un edifici semblant a l'oratori de Santa Magdalena del nostre puig i que tenia una planta rectangular dividida en quatre trams mitjançant arcs de diafragma ogivals que sustentaven un enteixinat de fusta.

El pou de la Font Vella.³⁰ Aquest pou situat al barri de So na Monda apareix citat amb el nom de "Font Vella" al segle XVI, però és molt probable que es tracti de la mateixa font que els documents medievals anomenen com a "Font de la Vila" i que ja apareix documentada el 1289.

Església de Sant Bartomeu.³¹ La primera referència està documentada el 1250 com a referència toponímica: "puig de Sant Bartomeu d'Almadraba". L'església fou construïda durant la segona meitat del segle XIII molt probablement damunt una antiga mesquita i seguint el model dels temples de la repoblació. Al segle XVII fou esbucada i substituïda per l'actual església

barroca, encara que del temple gòtic es conservaren l'espadanya i el portal.

El molinar d'Inca.³² Diverses fonts afirmen que tot just després de la Conquesta de 1229 a Inca hi havia una gran concentració de molins (més de trenta), la major part dels quals se situaven al serral de les Monges. D'aquest gran molinar amb origen a l'edat mitjana, només en queden set, i cal dir que, a més, han estat molt modificats al llarg del temps. Es tracta de molins de vent que servien per moldre blat i altres cereals.

El primer call d'Inca.³³ La comunitat jueva d'Inca ja apareix documentada el 1232, però no fou fins a 1346 quan el rei Pere IV d'Aragó manà aixecar un call. El 1353 el governador reial assignà un lloc en el barri de Sant Bartomeu, concretament al carrer de Martí Metge, però el lloc no agradà als jueus a causa del mal estat de les cases, moltes en estat de ruïna. La constitució del call inquer hauria d'esperar fins a 1372.

Cases gòtiques a Inca. A Inca no podem gaudir de cap edifici gòtic complet, però, en canvi, sí que tenim alguns casals que sota una posterior reforma barroca o sota una arquitectura popular amaguen restes arquitectòniques d'època gòtica, que a dia d'avui han estat reduïdes a arcs ogivals inserits dins habitatges d'època posterior. Destaquen els següents: Cas Català, Can Ripoll, Can Perret, casa del carrer del Triquet, núm. 11, Can Sansó, Can Salero, Can Campos, Can Siquier.

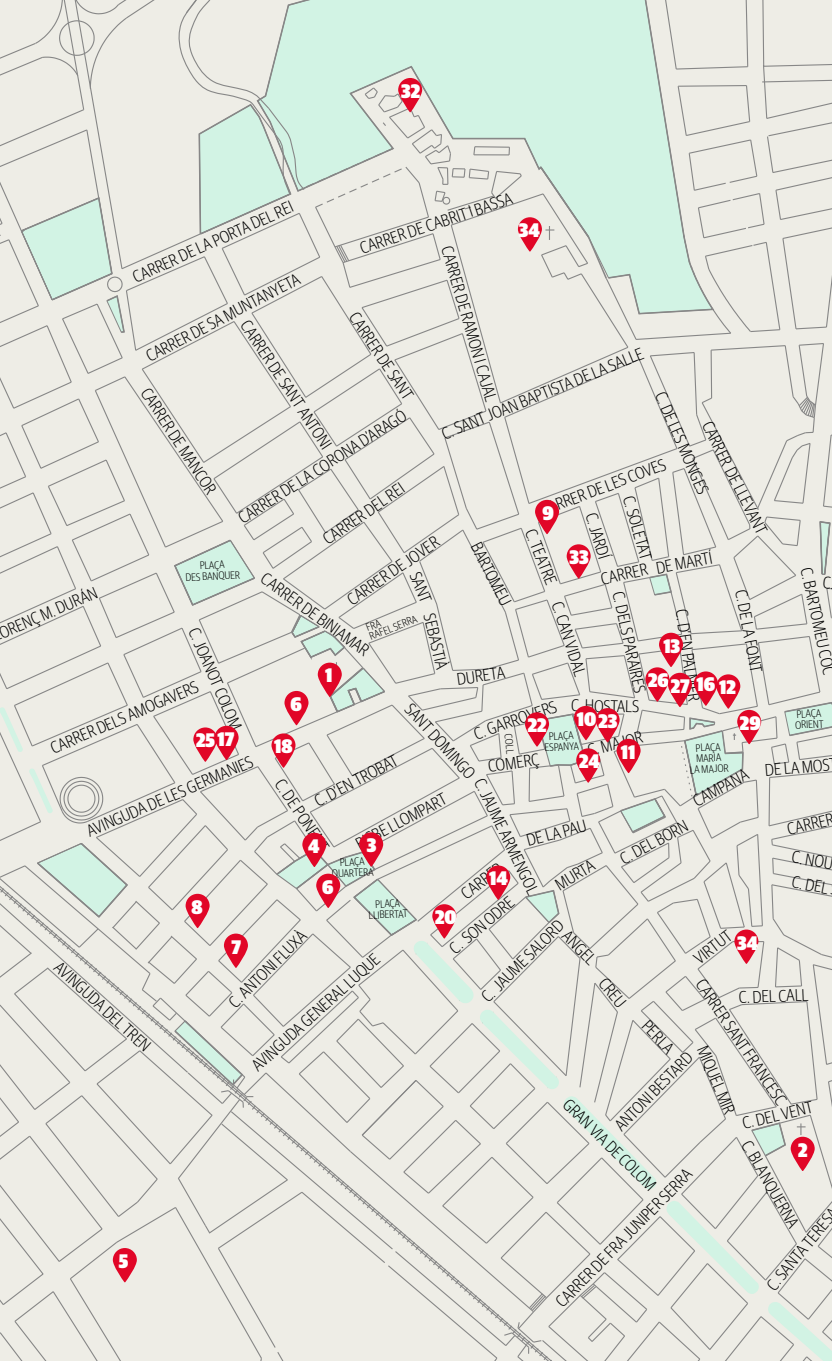
Can Monroig i el call d'Inca.³⁴ El casal de Can Monroig es troba situat en el call o barri jueu inquer, barri que estava format per les illetes de cases configurades pels carrers de Sant Francesc, la Virtut, Can Vallenga, Pare Cerdà, el Call i la Rosa.

Després de la reforma duita a terme a l'edifici sortiren a la llum una sèrie d'elements arquitectònics medievals formats per portals, arcs i finestres. Una vegada descobertes aquestes restes arquitectòniques i tenint datat el call en el segle XIV, lloc on se situa la casa, és fàcil pensar que parlem d'unes restes arquitectòniques que molt probablement daten d'aquest mateix segle o de l'anterior a tot estirar.

Fou finalment el 1372 quan el rei Pere el Cerimoniós concedí un nou lloc per poder erigir el call inquer, lloc conegut amb el nom de l'Hort d'en Pascolet i situat al barri de Sant Francesc.

Església i convent de Sant Francesc.² El convent de Sant Francesc fou començat el 1325 després que el papa Joan XII autoritzàs la seva fundació, que fou la primera d'un orde conventual de la Part Forana. L'actual església de Sant Francesc del segle XVIII substituï el primitiu temple gòtic, del qual no es conserva res, però, gràcies a fonts bibliogràfiques, sabem que era un edifici de planta rectangular d'una sola nau amb cinc capelles laterals per banda dividida per arcs de diafragma apuntats que sostenien un sostre de fusta a dos vessants. Un exemple semblant i que ens ha arribat fins als nostres dies el constitueix l'església de Santa Margalida de Ciutat.

5

8

7

4

6

3

20

14

25

17

18

6

1

4

3

20

14

22

10

23

11

24

26

27

16

12

13

29

9

33

34

32

34

2

L'EDITA:

Ajuntament d'Inca

HI COL·LABOREN:

Centre
de Professorat
Inca

FUNDACIÓ CULTURAL
esconvent

GRUP SERRA

COMISSIÓ CIENTÍFICA
DE LES JORNADES
D'ESTUDIS LOCALS D'INCA